

Vadászati tárcza.

A görgényi medvevadászatokról.

Görgény, 1883. okt. 23.

Mióta Fenséges koronaherczegünk Görgény gyönyörű erdősegeit vadászterületévé szemelte ki, az itteni nagyszerű medvevadászatok, melyek Erdély és Magyarország vadászai előtt eddig is ismeretesek valának, új érdekeltséget költöttek maguk iránt, nemcsak a vadászok közt, hanem más körökben is. Nem kétlem tehát, hogy szaktársaim és e becses lap olvasói egyaránt szívesen veszik tőlem, ha vadászati viszonyainkról elmondok egyet-mást, s lehetőségig hű képet nyujtok a vadászat összes berendezéseiről. Kifogok röviden térni e közben az erdőszeti állapotok rövid ecsetelésére is, mert hisz a medvének gyakorisága ezen a vidéken más vidékekhez képest éppen az itteni erdőszeti viszonyokban leli magyarázatát.

Görgény-Szent-Imre, e nagy falu, mely a község alsó végén álló tábla szerint tulajdonképen mezővárosnak tekintendő, Maros-Torda megyében, Szász-Régentől egy óra járásra fekszik. Közepében, a Rákóczy hegy alatt foglal helyet a híres görgényi kastély, mely az országut azon pontjáról, hol az a mocsári fensikről a tulajdonképeni völgybe lejt alá hatalmas fedélzetével, magas kastélytornyával s parkjának pompás fáival gyönyörű képet tár a szemlélő elő. Az első pillanatra is felismerhetni rajta, hogy ez volt egykor a görgényi uradalom földesurának tanyája.

Egy félszázaddal ezelőtt, 1823-ban még a görgényi uradalom 10 négyszögmértföldre terjedt ki, s e rengeteg területből 9.4 négyszögmértföldet érintetlen őserdők foglaltak el. Az ezen idő óta lefolyt évek alatt némileg megfogyott ugyan az erdő a gyakori irtások miatt, de az uradalom vadászati joga a községektől bérelt területekkel együtt még most is

80.000 hold erdőre és 10 ezer hold másféle művelés alatt álló területre terjed ki, vadászterülete tehát még mindig közel 9 négyszögmértföldet foglal magában.

Erdei nagyobb részint a Görgény vize és a Nyárád völgy hegyoldalain terjednek el, s a Maros völgyében fekvő közbirtokossági erdőkkel együtt körülbelül 20 négyszögmértföld kiterjedésű összefüggő erdőtestet képeznek, mely csak itt-ott van kisebb erdőtisztásokkal, legelőkkel és havasi rétekekkel megszagatva. Sőt a marosvölgyi erdők által még Naszód rengetegeivel és a szomszédos Moldva erdőségeivel is összefüggésbe vannak hozva. Egészben véve középhegységi vidéket foglalnak el, melynek legmagasabb pontja, a Száka, 5.400 láb magasan fekszik a tenger színe felett. A hegyoldalokat számtalan bővizű völgy szeli át, s ritkán fordulnak elő rajtuk sziklás járhatlan részek.

Az éghajlat magában Görgényben szelid, hisz még a szőlő és a dió is jól tenyészik. Hanem a felsőbb részeken már érdesebb s a nagy hőtömegek miatt különösen februárban és márcziusban majd nem megközelíthetlennék az erdők, mert a vastag hóréteg soha sem fagy meg oly keményre, hogy, mint az északi kárpátokban, járni lehetne rajta.

Az erdők legnagyobb részét, mintegy 60⁰/₀-át ősbükkösök, 30⁰/₀-át lúcz- és jegenyefenyvesek, s végül 10⁰/₀-át tölgyesek képezik.

Ezen erdőségek magasan fekvő hátszó részeiben, melyekbe ritkán teszi ember a lábát, a medve aránylag nagy számban fordul elő s bizonyára évszázadok telnek el, míg az utolsó is kipusztul. A kiterjedt rengetegekben bármely időben bő táplálékot lel, s ha eljön a hideg időszak téli álmát nem zavarja semmi.

Tavaszzal, ha barlangját — gauráját — elhagyja, rendszeren a nedves, forrásos helyeket keresi fel, hol vízi torma után kutat,

majd a bükkösökben bükkmakkot keres, s ha más nincs, a rétek szélein fiatal növényeket eszik. Általában ilyenkor sokat és messze kell barangolnia, hogy éhségét csilapithassa. Később míg a málna és áfonya érni kezd majdnem kizárólag füvekkel és gyökerekkel él s legfeljebb hangyákra vadász; csak júliusban és augusztus elején ólálkodik a nyájak körül, hogy itt-ott prédára tegyen szert. — Ha azután az áfonya és málna megérett, a vágásokat keresi fel, melyek az első években rendszeren a járhatatlanságig bevannak növe málnával, vagy a magasabb részekre vonul, hol az áfonya burjánzik s azután ott marad míg mindent el nem fogyasztott. Gyakran lehet itt oly fekvőhelyet találni, melyen több napon át tanyázik, s melyre ismét és ismét visszatér, ha a közelben jóllakott.

Ha a málna és áfonya elfogyott, lefelé vonul az előlfekvő erdőkbe, hogy innen a tengeri földekre látogasson el. E vándorlása már szeptember közepén kezdetét veszi s rendszeren ez időtájt lehet észlelni az előlfekvő erdőkben az első medvét. Tengeri szedésig aztán folyvást itt tanyáznak, nappal a közel fekvő sűrűségekben rejtőzve.

Ha vadgyümölcs és tölgymakk is van, csak lombhulláskor hagyják el az alsóbb részeket, de rövid idő múlva megint visszatérnek a vadgyümölcs és makk kedvéért s azután itt maradnak míg csak a hó le nem hull. Ekkor magasan fekvő, megközelíthetlen erdőrészekbe vonulnak vissza, hogy ott téli álmukat megkezdjék.

E természetes életrendjét ismerve a medvének, biztosan állíthatjuk, hogy ha csak véletlenül bükkmakktermés nem volt, októberben sehol sem találkozunk vele a felsőbb részekben, mert ott ez időben vagy éppen nem, vagy csak kevés eledelt talál, míg az alsó részekben mindig van valami gyümölcs vagy tölgymakk, melylyel a téli alvás előtt táplálkozik.

De ha e táplálék szűken van kiszabva, szerfelett sokat és messzebarangolnak s különösen éjjeleken át igen nagy utakat tesznek, úgy hogy a sok nyom daczára is igen nehéz meghatározni tartózkodási helyüket.

Jó bükkmakktermés esetében október végével midőn a makk hullni kezd a fennebb eső bükkösökbe vonulnak a medvék, s volt eset rá, hogy itt egyetlen hajtásban 14 medve veretett fel.

A nagy, vén medvék, melyek nyáron át a havasokon és a fenyővágásokban kószálnak, rendszerint igen ritkán jönnek le az előlfekvő erdőkbe, s ha el is látogatnak oda, rövid ideig maradnak ott, vagy a mi szintén megtörténik, éjjel jólakva tengerivel, reggel messzefekvő, magasabb erdőrészekbe vonulnak s ott maradnak egész nap.

A vadásznak tehát, ha sikeresen akarja üzni a medvevadászatot jól meg kell ismerkednie nemcsak a medve életmódjával, hanem tartózkodási helyével, az erdővel is. Pontosan tájékozva kell lennie, hogy hol van makk vagy gyümölcs, mert különben soha se tudja, hol keresse a vadat.

Az itteni erdőkben mindig nagy medveállomány volt. Bizonyítja ezt az a körülmény is, hogy a görgényi uradalom korábbi bérlője, Matskásy, idejében 30 éven át több mint 300 medve ejtetett el. A legnagyobb zsákmány, mely egy évre esik 24, a legkisebb 1 medve volt.

A természetvizsgálók állítása szerint ugyan nálunk csak a közönséges medve (*Ursus arctus* L.) fordul elő, mindamellett nagyság, szín, koponyaképződés és természetre nézve bizonyos különbségek is vehetők észre.

Az előhegységekben leggyakoribb a kis szürke medve. — Súly a ritkán haladja meg a 120 kilogrammot s maga az állat ugylátszik gyakran kizárólag növényi táplálékkal él. Nyoma, kinőtt állapotban is ritkán szélesebb 17 centiméternél.

A második változatot a barnásszinü, kurta és zömök fejü, kerekded koponyáju nagyobb medvék képezik, melyek már 150—200 kilót is elérnek súlyban; ezek már vadabbak és veszedelmesebbek. Az e fajta medvék nyoma kinőtt állapotban 20—21 cm. széles.

Szintén más változatnak lehet tekinteni továbbá az ugynevezett örvös medvét (Ringelbär), mely sötétbarna, majdnem fekete színével s nyakán lévő fehér gallérjával üt el az előbbiektől. Feje hosszukásabb, koponyája élesebb képződésü. Az e fajta medve ritkán téved le az előhegységi erdőbe, nagyobbára a magasabban fekvő erdőkben tanyázik, szerfelett vad s a legelő marhában sok kárt tesz.

Ezeknek a kereszteződése utján, természetesen egész sereg elütő változat állott elő színre nézve, úgy, hogy az ezüstszürkétől kezdve a sötétfeketéig mindenféle színü medve található e vidéken.

Itteni medvevadászok a párosodás idejét novemberre teszik, ez azonban határozottan téves kell hogy legyen, mert hisz a nőstény januárban vagy februárban már fiadzik, e szerint tehát az anyamedve vagy csak 1—2 hónapig, vagy pedig 14 hónapig volna viselő.

E feltevés valószínűen onnan ered, hogy novemberben nem ritkán lehet párosával találni a medvét. Ez azonban még nem bizonyíték arra, hogy a párosodás is ekkor történik s tényleg nem is észlelte azt egyetlen vadász sem, holott az elzárt medvékről tudva van, hogy márczius- vagy áprilisban párosodnak.

Valószínű azonban, hogy a párok már őszi végén felkeresik egymást, hogy téli tanyájukat egymáshoz közel szemelve ki, tavasszal könnyen fellelhessék egymást.

Az itteni medvevadászatok szervezésének érdeme első sorban az uradalom korábbi birtokosát, a Bornemissza családot,

azután a megelőző időbeli bérlőt, Matskásy urat és az elhunyt idősb gróf Teleki Samut illeti meg.

Ők voltak az elsők, a kik itt a medvevadászatot rendszeresen, vadászmodra kezdték üzni, s a kik a vad kinyomozására és a hajtók vezetésére iskolázott vadászszemélyzetet s gyakran 15—16 kutyából álló falkát tartottak.

A vadászatok mindig nagyszabásuak voltak, s nemcsak belföldi főurek vettek bennök részt, hanem külföldiek is.

Jelenleg is rendszeresen és a vadászati szabályok szigorú megtartásával üzetik a vadászat. Gondolomra soha sem kezdetik hajtás, hanem a vadászatok kezdete előtt minden kiszemelt terület körülkerítettik, s közülök azután csak azok vétnek hajtás alá, melyekben medve jeleztetett.

A vadászterület őrzésére, főleg azonban a medvék kinyomozására és a hajtók vezetésére ez időszertint 10 vadőr és 3 falkavezető van alkalmazva. E vadőrök nagyrésze már a megelőző időben is alkalmazva volt gróf Telekinél; tulajdonképen egyikök sem képzett vadász, de helyi ismeretük megfizethetetlen, s az a találékonyság és finom érzék, melyet a medvényom felkutatásában és felismerésében tanusítanak valóban csodálatra méltó, s mai napság talán csak az indiánusoknál található még fel ily mértékben.

A legszárazabb időben is ritkán kerüli ki ez emberek figyelmét a száraz utba alig bevágodott medvekarom, a bükkösök és tölgyesek lombtakaróján pedig elég egy pár megfordított levél, hogy azonnal felismerjék a medvényomát, s mindjárt ki is okoskodják az irányt, a merre váltott.

Egyébiránt gyakorlati tapasztalat után már előre tudják, hol és milyen erdőrészen keressék a nyomot.

Majdnem minden nagyobb erdőben vannak tisztások s az utakon pontok, melyeken minden medve megfordul, ha arra a vidékre kerül, s mely a közeli barangolásoknál váltóul

szolgál. Ha ily helyen medvét észlelnek, azt is azonnal tudják merre kell azt keresni, s rendszeren egészen pontosan megjelölik a helyet a hol tanyázik.

S bár a hajtások száma szerfelett nagy, mindeniknél ismerik a legjobb állásokat, melyeket egyébiránt mindenütt meg szoktak jelölni a fák kérgébe vágott keresztkekkel.

A vadászat sikere leginkább a hajtóktól függ, s sok hajtásban a terület fekvése vagy a vadászok felállítása igen sok ügyességet kíván meg tőlük, a mennyiben egyszer az egyik szárnyon előnyomulniok s ugyanakkor a másikon visszamaradniok, máskor a két szárnyon előnyomulniok s a középén visszamaradniok kell, hogy a vad azon irányba szorittassék, a hol a kedvezésben részesíteni óhajtott vadászok állnak. Ezért okvetetlenül szükséges, hogy a hajtók tömegét biztos helyi ismerettel bíró emberek vezessék.

E célra itt rendszeren 3 öreg vadór használtatik, kik már évek óta szerepelnek mint hajtásvezetők, s kik minden hajtás területet jól ismerve utasítás nélkül is tudják miként kell előhaladni. Ezen öreg hajtásvezetők közé a jövőre való tekintetből néhány ifjabb is be szokott osztatni.

Hogy a vezetők és maguk a hajtók is mindig tájékozva legyenek s tudják, hogy mikor kell gyorsabban vagy megfontoltabban előrehaladni, a két szárnyon és a középén egyegy kürtös — az előbb említett 3 vezető — foglal állást, kik azután minden 50—100 lépésre kürtöjkbe fujván a hajtók vonalának állása felől folyvást tájékozást nyujtanak.

Széles és egyszersmind hosszú hajtásoknál, főleg ha a terület egyenlőtlen s a hegyoldal sziklakkal van megszagatva, valóban nagy ügyesség kell hozzá, hogy a hajtók láncza megszakítatlanul és egyenletesen vezettség előre, s csak az előbb említett eljárásnak köszönhető, hogy aránylag ritkán válik eredménytelenné a hajtás a hajtók rossz mozgása miatt.

A szél irányára, ha csak lehet mindig figyelni kell a hajtásoknál, mert a medve hamar szelet kap, s szél ellenében aztán, mint a farkas és róka, nehezen hozható ki a vadászokra. Hegyoldalokon azért mindig jobb, ha a vadászok a völgyben állanak fel, mert különösen zárt erdőkben alant a szél mindig a völgy irányában lefelé fuj, s így ha nem is teljesen, de legalább részben megfelelő lesz a szélirány.

Az adorjáni és kásvai sarjerdőkben, hol ugyyszólva semmi kilátása nincs a puskásnak, s a hol csak akkor lehet a medvére löni, mikor az az alig 2 öl széles uton átugrik, valóban nyugodt és biztos vadász remélheti csak, hogy minden lövésre találni fog.

E sűrűségekben a medve közvetlenül a hajtók előtt halad, oly nesztelenül, hogy a hajtók lármájában észre sem lehet venni, midőn a vadászok közelébe jut; itt aztán gyakran alig 40 lépésre a vadászoktól végig halad a vonal előtt, s ha alkalmas pontra lel, egy ugrással átveti magát az uton.

Könnyebben le lehet teríteni a medvét a felsőbb bükk-erdőkben, hol már messziről látni lehet közeledtét s a lövésre is több szabadter nyílik.

Azok az urak, a kik eddig itt a vadászatokban részt szoktak venni, kivétel nélkül vontcsövü, ugynevezett express-riffle-fegyvert használtak 11-es golyóval.

Teleki Samu gróf, ki az idén a 14-dik medvét ejté el s ezen a téren sok tapasztalattal bir, mindig expansiv golyót használ és azt állítja, hogy kevés medve vitte el a bőrét, melyet az ő golyója ért.

Az ő nézete szerint, melyet én is feltétlenül osztok, az expansiv golyónak nem szabad átütni, hanem a behatolás után 2—3 hüvelykre szét kell robbannia, mert ekkor belső elvérzés következik be s a vad a belsejébe hatolt kis ólomdarabok hatása alatt hamar kimulik.

Azok a golyók, melyek a testen áthatolnak s aztán a kimenetel helyén nagy lyukat szakítanak, hibásan vannak konstruálva; ezek a bőrt rendszeren igen megrongálják.

Az idén nekem is alkalmam volt látni gróf Teleki egy ilyen golyójának a hatását, egy általa elejtett medvéen.

A golyó a jobb szem alatt behatolt a fejbe, szétzúzta az előlálló koponyacsontokat s azután a fej hátsó részében elrobbanva szétrepesztette a koponyát, úgy hogy annak egyes darabjai egész a lapoczkáig hatoltak.

Egészen veszélytelennek az itteni medveadászatot általában véve nem lehet mondani, mert sokszor volt rá eset, hogy a medve neki rontott a vadásznak. Az elhunyt idősb gróf Teleki Samu óva intett egyszer: „soha se legyen vigyázatlan s a második lövést meggondolatlanul ne tegye meg, mert ime velem is megtörtént, hogy miután már 16 medvét ejtettem el a nélkül, hogy csak egy is megtámadott volna, a 17-ik — egy közép nagyságu — bár alig volt megsebesítve, azonnal és oly váratlanul rontott rám, hogy alig tudtam magamat védni ellene s bizonyára súlyosan összemarczangolt volna, ha szerencsére nem éppen álkapcsa lett volna ellőve.“

Az idei medveadászaton Teleki Samu, Bethlen Gábor, Vass és Wurmbrandt grófok, továbbá Kemény és Bornemissza bárók, a két Matskásy és Salamon urak, s végül e sorok írója vettek részt.

Hat napi vadászat alatt összesen 13 medve került elé, melyek közül egy elejtetett, egy megsebesített és 5 elhibáztatott.

Ha azonban 8 nappal előbb kezdtük volna meg a vadászatot, midőn még a tengeri nem volt leszedve, s a medvék sem szórodtak annyira szét, bizonyára 20 medvét is találhattunk volna a hajtásokban s némi szerencsével talán 10-et is leteríthettünk volna.

Melegen óhajtjuk és reméljük is, hogy a jövő évben a körülmények ismét oly kedvezők lesznek, mint az idén s akkor talán sikerülni fog ő cs. és k. Fenséget a koronaherceget is, ki oly szívesen vadászik Görgény nagyszerű erdősegeiben, lövéshez juttatni, s ez által az itteni szép vadászatok iránti hajlamát még inkább fokozni.

Pausinger József.

A f a p i a c z r ó l .

B u d a p e s t , 1883. novemberhó 16-án.

(B.) Közelebbi tudósításunkban a fapiacz általános helyzetéről megemlékezvén, ez alkalommal tüzetesebben idényszerű cikkünkről, a tél beálltával előtérbe lépő tűzi fáról kell szólnunk. — Mielőtt azonban ezt tennők, reflektálnunk kell azon némely kereskedelmi körben elterjedt hirre, melynél fogva az ország némely vidékén előfordult „socialista jellegzetűnek“ hirdetett rendetlenségek, az ezidőszerint már nem idényszerű erdei termékek árára visszaható befolyást gyakoroltak volna. — Hogy ezen hir, alapos informácion nem alapulhat, leginkább onnan következtethető, mert a kereslet szakadatlanul élénk oly cikkekre is, melyek ez évszakban már forgalom tárgyát nem is képezik, és hogy az e tekintetben tett ajánlatok egyáltalában nem engednek a némely oldalról beállandónak jövendölt ár-hanyatlásra jogosult következtetést tenni. — Nemkülönb en alaposnak kell tekintenünk azon már többször kimondott meggyőződésünket is, melyszerint tölgyfábani termékünket szükségletünk fedezésére elégtelennek jelentettük ki. — Ezen állításunk igazolására most azon körülményt kell fölhoznunk, hogy a m. kir. államvasutak igazgatósága már a jövő évben telítési műveletét megkezdvén, nem kevesebb, mint 200.000 darab bükkfalpfa impregnálását célozza!